

455 Massachusetts Avenue, NW, 8th Floor
Washington, DC 20001-2621
p: 202.728.5500 f: 888.875.2887

www.ndi.org
www.twitter.com/ndi
www.facebook.com/national.democratic.institute

انتخابات ۲۴ خرداد ۱۳۹۲ ایران

مؤسسه ملی دموکراتیک - واشنگتن - ۲۲ خرداد ۱۳۹۲

پیش‌گفتار

در روز ۲۴ خرداد ۱۳۹۲، ۵۰ میلیون ایرانی واجد شرایط رای دادن در انتخاب یازدهمین دوره ریاست جمهوری و چهارمین دوره شوراهای شهر و روستا هستند. از آنجا که دو دوره قانونی رئیس‌جمهور فعلی سپری شده، مردم ایران رئیس‌جمهور جدید را همزمان با بیش از ۱۲۶,۰۰۰ عضو شورای شهر و روستا انتخاب می‌کنند. هرچند مردمسالاری چیزی ورای صرفاً برگزاری انتخابات است، با این حال انتخابات دریچه‌ای به روی واقعیت‌های حکم بر جامعه می‌گشاید. فرآیند انتخابات نه تنها خطوط گسل‌های سیاسی را نمایان می‌نماید، بلکه عزم کشور در رعایت موازین بنیادین آزادی و حقوق بشر را نیز به بوته آزمایش می‌گذارد. انتخابات باید به شهروندان فرصت دهد تا آزادانه انتخاب کنند که "چه کسی از سوی آنان حکومت کند"؛ البته ماهیت انتخابات در ایران با این تعریف فاصله زیادی دارد. انتخابات سال ۹۲ نیز همچون تجربیات پیشین، میزان تعهد دولت ایران به اصول بیانیه جهانی حقوق بشر و میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی که ایران از امضاء کنندگان آن است را به نمایش می‌گذارد.

هر دوره انتخاباتی را بایستی به مثابه یک مورد جدید، شناسایی و تجزیه و تحلیل کرد. در هر انتخابات، شهروندان فرصتی برای تمرین حق رای دادن به دست می‌آورند. هرچند در مواردی، این فرصت با محدودیت روبرو می‌شود. تجربه دوره‌های قبلی انتخابات در ایران نتوانسته تبعیت کشور از ارزش‌های دموکراتیک را به نمایش بگذارد. انتخابات سال ۱۳۸۴، که برای نخستین بار در تاریخ انتخابات ریاست جمهوری ایران به دور دوم کشیده شد، به طور گسترده‌ای مورد انتقاد قرار گرفت. پس از آن در سال ۱۳۸۸، انتخابات ریاست جمهوری با اعتراضات گسترده مردمی و سرکوب خشونت‌بار اعتراضات توسط حکمیت روبرو شد. در هر دو مورد، تردید شهروندان نسبت به مهندسی آراء و عدم شفافیت در روند برگزاری انتخابات، اعتماد عمومی نسبت به این‌که نتایج رسمی انتخابات، بازتاب دقیق خوست و اراده مردم باشد را تضعیف کرد. هرچند شهروندان می‌توانستند رای بدهند، اما روند برگزاری انتخابات این احساس را در خیلی‌ها ایجاد کرد که در بهترین حالت، نتایج دستکاری شده و در بدترین حالت، نتیجه از پیش تعیین شده است.

از آنجا که ایران از سازمان‌های بین‌المللی برای نظارت بر روند انتخابات دعوت نکرده و حتی اجازه فعالیت به آن‌ها را نمی‌دهد، بیانیه مؤسسه ملی دموکراتیک (National Democratic Institute) بر پایه اطلاعات قابل دسترس در سطح جامعه، منابع رسمی در ایران، داده‌ها و تحلیل‌های مرتبط با انتخابات سال ۸۸، گزارش رسانه‌ها، تحقیقات دانشگاهی و مراکز پژوهشی، و گزارش‌های دیگر ناظران و تحلیل‌گران تهیه شده است. این بیانیه ادعای ارزیابی فرآیند یا معیار علمی از فضای پیش از انتخابات ایران را ندارد. بلکه، تنها نیم‌نگاهی دارد به برخی ملاحظات، چارچوب انتخابات، رفتار دوران تبلیغات انتخاباتی، و خلاصه‌ای از مسائل و تخلفات بالقوه که می‌بایست در روز انتخابات و پس از آن مد نظر داشت.

کسانی که قصد ارزیابی روند انتخابات سال ۹۲ را دارند، با در نظر گرفتن مرحله پیش از انتخابات و نیز نحوه برگزاری دوره‌های قبلی انتخابات، بایستی پنج مورد اساسی را به‌طور خاص مد نظر قرار دهند:

- نامزدهای ریاست جمهوری از قبل تعیین صلاحیت شده و برخی رقیبان جدی با دلائل خودسرانه رد صلاحیت شده‌اند. این امر به نوبه خود سبب ایجاد محدودیت در انتخاب گزینه‌ها توسط رای‌دهندگان شده و بنیادی‌ترین اصل یک انتخابات آزاد را زیر سوال می‌برد.
- ایران اجازه نظارت مستقل، مردمی و بی‌طرفانه بر روند انتخابات را نمی‌دهد و از ناظران واجد شرایط بین‌المللی برای مشاهده نحوه برگزاری انتخابات دعوت به‌عمل نمی‌آورد. این درحالی است که یک فرد منتصب از سوی حکومت و غیر مستقل، مسئول نظارت بر کار وزارت کشور است. نبود نظارت مستقل، می‌تواند بر اعتبار کل روند انتخابات تأثیر منفی گذاشته و موجب تضعیف اعتماد عمومی گردد.
- ایران از روش ثبت‌نام رای‌دهندگان واجد شرایط استفاده نمی‌کند. رای‌دهندگان می‌توانند در هر شعبه اخذ رای که مایل هستند، رای خود را به صندوق بیاندازند. این باعث می‌شود تا مسئولین اجرای انتخابات نتوانند یکی از مهم‌ترین موارد تخلف، یعنی "بیش از یک بار رای دادن" را ردیابی کنند. همچنین امکان رای دادن در حوزه دلخواه، چاپ برگه‌های رای بیش از حد نیاز را ایجاب می‌کند؛ که خود فرصت نوع دیگری از تقلب، یعنی "پر کردن صندوق‌های رای با آراء غیر واقعی" را فراهم می‌سازد.
- نتیجه شمارش آراء هر یک از شعب اخذ رای، به صورت مستقل منتشر نمی‌شود و تجمیع نهائی آراء، پشت درهای بسته و به دور از چشم ناظران مستقل انجام می‌گیرد. این مسئله، عدم شفافیت در کل روند شمارش آراء را تشدید می‌کند.
- در صورت اختلاف بر سر نتایج یا نیاز به شمارش مجدد آراء، امنیت و سلامت صندوق‌های رای می‌تواند مسئله‌ساز شود، چرا که صندوق‌ها تحت نظارت مستقل نگهداری نمی‌شوند. این نیز فرصت دستکاری در صندوق‌ها را فراهم کرده و نتیجه نهایی را با خطر بالقوه تقلب مواجه می‌کند.

با وجود همه کاستی‌ها، انتخابات فرصتی برای ابراز عقیده سیاسی فراهم می‌کند؛ انتخابات سال ۹۲ ایران نیز از این امر مستثنی نیست. شهروندان ایرانی فرصت این را خواهند یافت تا دیدگاه‌های خود را از طریق صندوق‌های رای بیان کنند. توجه موشکافانه بین‌المللی همراه با تلاش‌های محلی، ممکن است شانس این‌که به انتخاب مردم احترام گذاشته شده و نتایج انتخابات خولست واقعی رای‌دهندگان باشد را افزایش دهد.

چارچوب انتخاباتی

قانونی سلسلی و قوانین انتخاباتی

قانون سلسلی و قوانین انتخاباتی ایران، امکان اداره مستقل انتخابات را فراهم نمی‌کند. این اصول تنها یک چارچوب اولیه قانونی برای انتخابات ریاست جمهوری و نیز انتخابات شهر و روستا را ترسیم می‌کند. اصول ۱۱۳ تا ۱۲۱ قانون سلسلی مربوط به انتخابات ریاست جمهوری و اصول ۱۰۰ تا ۱۰۶ مربوط به انتخابات شوراهای شهر و روستا است. اصل ۹۹ قانون سلسلی، شورای نگهبان را مسئول کلی نظارت بر امر انتخابات معرفی می‌کند. مدیریت تدارکاتی روند برگزاری انتخابات بر عهده وزارت کشور است.

دیگر بخش‌های محوری قانون انتخابات عبارتند از:

- قانون نظارت بر انتخابات ریاست جمهوری اسلامی ایران توسط شورای نگهبان؛
- قانون انتخابات ریاست جمهوری اسلامی ایران؛ و

- قانون حضور نمایندگان نامزدهای انتخابات ریاست جمهوری در شعب لخذ رای.

شورای نگهبان

شورای نگهبان برای نگهداری و حمایت از اصول و قوانین اسلام (اصول شریعت) در فرآیندهای سیاسی ایران تاسیس شد. بدین ترتیب، شورای نگهبان دو کارکرد اصلی دارد: ۱) تأیید انطباق قوانین مصوب مجلس با قانون اساسی و شریعت اسلام؛ و ۲) نظارت بر تمامی مراحل برگزاری انتخابات.

شورای نگهبان ۱۲ عضو دارد، شش تن حقوق‌دان آشنا با قانون اساسی و شش نفر فقیه آشنا با قوانین اسلامی. فقهای شورای نگهبان مستقیماً توسط رهبر جمهوری اسلامی و از میان روحانیون مقتدر و فقهای خبره در مسائل دینی و احکام شریعت انتخاب و منصوب می‌شوند. از سوی دیگر، رئیس قوه قضائیه شش حقوق‌دان آگاه به قانون اساسی را برای تأیید به مجلس پیشنهاد می‌دهد. این افراد برای یک دوره شش ساله انتخاب می‌شوند ولی محدودیتی برای انتخاب مجددشان وجود ندارد. هر سه سال یکبار، انتصاب نیمی از اعضای شورا، سه حقوق‌دان و سه فقیه، مورد بررسی مجدد قرار می‌گیرد.

وزارت کشور

وزارت کشور مسئول اجرا و مدیریت تدارکاتی انتخابات است. با این حال، اگر شورای نگهبان در مورد روند آماده‌سازی یا نحوه برگزاری انتخابات تردید داشته باشد، می‌تواند آن را متوقف یا نتایج آن را باطل اعلام کند.

بلافاصله پس از اعلام تاریخ برگزاری انتخابات توسط وزارت کشور، استانداران شروع به تشکیل هیات‌های اجرائی در استان‌ها می‌کنند. هر هیات اجرائی از نماینده وزارت کشور؛ رئیس‌کل دانشگاه‌های استان، دادستان کل استان، و ۹ شهروند معتمد تشکیل می‌گردد. هیات‌ها مسئول تعیین تعداد و مکان مراکز ثبت‌نام و شعب لخذ رای هستند. ۹ روز مانده به انتخابات، این هیات‌ها جزئیاتی همچون ساعات و تاریخ رای‌گیری، نشانی شعب لخذ رای و مقررات اجرائی انتخابات را اعلام می‌نمایند.

هیات اجرائی مرکزی انتخابات

در پی تصویب متمم قانون انتخابات ریاست جمهوری در سال ۹۱، "هیات اجرائی مرکزی انتخابات" به فرآیند برگزاری انتخابات ریاست جمهوری افزوده شد. بر اساس متمم تازه، هیات اجرائی مرکزی پنج ماه پیش از پایان دوره ریاست جمهوری و با این ترکیب تشکیل می‌شود: وزیر کشور، که ریاست هیات را بر عهده دارد؛ دادستان کل کشور؛ وزیر اطلاعات؛ یکی از اعضای هیات رئیسه مجلس (تنها به عنوان ناظر حضور دارد و حق رای ندارد)؛ هفت شهروند معتمد (که توسط مجلس پیشنهاد شده و به تأیید شورای نگهبان رسیده باشند).

پیش از انتخابات

انتخابات روند فراگیری است که دامنه آن بسیار فراتر از روز انتخابات است. در مورد ایران اما، نقش برجسته‌ای که شورای نگهبان در ثبت‌نام داوطلبان بازی می‌کند عملی تعیین‌کننده است؛ این شورا می‌تواند آزادی افراد برای کسب مقام ریاست جمهوری را سلب کرده و گزینه‌های انتخاب رای‌دهندگان را محدود کند.

ثبت‌نام نامزدها

شرایط احراز مقام ریاست جمهوری در اصل ۱۱۵ قانون اساسی ذکر شده است. بر اساس این اصل، رییس جمهور باید از میان رجال مذهبی و سیاسی که واجد این شرایط باشند انتخاب گردد: ایرانی‌الاصل، تابع ایران، مدیر و مدیر، دارای حسن سابقه و امانت و تقوی، مومن و معتقد به مبانی جمهوری اسلامی ایران و مذهب رسمی کشور.

ثبت‌نام نامزدها دارای روندی پیچیده است. نامزدهای احتمالی نخست باید در وزارت کشور ثبت‌نام کنند. سپس این وزارتخانه اسامی ثبت‌نام کنندگان را به شورای نگهبان می‌فرستد. شورای نگهبان درخواست‌نامه هر نامزد را مرور کرده تا از صلاحیت او، مطابق با شرایط قید شده در قانون اطمینان حاصل کند. سپس، اسامی نامزدهای برگزیده به وزارت کشور برگردانده می‌شود تا از راه‌های رسمی اعلام شوند.

در انتخابات پیش رو، ثبت‌نام اولیه نامزدها بین ۱۷ تا ۲۱ اردیبهشت ۹۲ انجام گرفت. در مجموع، ۶۸۶ نفر در وزارت کشور نام خود را به عنوان نامزد ثبت کردند. در نهایت، تنها هشت نفر از سوی شورای نگهبان مورد تایید قرار گرفتند (که دو نفر بعداً از رقابت‌ها کنارگیری کردند).

ثبت‌نام رای‌دهندگان

برخلاف بسیاری از کشورهای دیگر، در ایران سیستم ثبت‌نام رای‌دهندگان و یا صدور کارت رای وجود ندارد. در عوض، رای‌دهندگان در روز انتخابات، تنها با در دست داشتن شناسنامه، می‌توانند در هر شعبه رای‌گیری که مایل باشند حاضر شده و رای خود را به صندوق بیاندازند. شناسنامه معیار تشخیص این است که فرد رای دهنده ملیت ایرانی و ۱۸ سال یا بیشتر سن دارد. بر اساس برآورد وزارت کشور، در این انتخابات ۵۰ میلیون نفر واجد شرایط رای دادن هستند. نبود نظام ثبت‌نام رای‌دهندگان، امکان ضروری کنترل رای دادن چندباره و غیرقانونی را ناممکن می‌سازد. لگر نگوییم همه، در بسیاری از نظام‌های متمرکز، فهرست رای‌دهندگان پیش از انتخابات تهیه و بررسی می‌شود. در این روش، رای‌دهندگان معمولاً به یک شعبه مشخص اخذ رای ارجاع داده می‌شوند. عدم ارجاع رای‌دهندگان به مراکز مشخص، مسئولان را مجبور می‌کند تا به چاپ و توزیع بیش از حد نیاز برگ رای بپردازند، چرا که می‌خواهند از میزان کافی برگه در همه شعب اخذ رای اطمینان حاصل کنند. همان‌طور که پیش‌تر اشاره شد، چاپ و توزیع بیش از حد نیاز برگ رای، فرصت تقلب و پر کردن صندوق‌ها با آراء غیر واقعی را مهیا می‌کند.

فضای تبلیغات انتخاباتی

فصل انتخابات در ایران معمولاً همراه با کاهش برخی محدودیت‌های اجتماعی و رسانه‌ای است تا به نامزدها فرصت دهد پیامشان را به مخاطبان رسانده و حمایت بیشتری جلب کنند. انتخابات لاسال رنگ آزادی‌های مشابه را به خود ندید. آیت‌الله هاشمی رفسنجانی - که در دوره‌های قبلی انتخابات توانسته بود بسیاری را در حمایت از خود به خیابان‌ها کشانده و به اصطلاح «کارناوال انتخاباتی» راه بیاندازد - پیش از آغاز رقابت‌ها رد صلاحیت شد. از سوی دیگر، نیروهای امنیتی با برگزاری رزمایش‌های سراسری، قدرت خود را به نمایش گذاشتند و برای حفظ امنیت روز انتخابات و پس از آن، نیروی داوطلب ویژه تدارک دیده شد. شورای نگهبان تا آخرین زمان قانونی ممکن از اعلام نهایی اسامی نامزدهای تایید صلاحیت شده ظفره رفت تا فرصت راه‌اندازی یک حرکت اعتراضی عمومی را به حداقل برساند. پس از اعتراضات عمومی متعاقب انتخابات ۸۸، به نظر می‌رسد که حکومت قصد دارد از بروز هرگونه اتفاق مشابه جلوگیری کند - حتی لگر به قیمت پایین آمدن شور و شوق عمومی و کاهش حضور مردمی در انتخابات تمام شود.

رسانه

در نخستین روزهای زمستان ۹۱، قوه قضائیه خطاب به سازمان‌های رسانه‌ای در ایران اعلام کرد، انتشار مطالبی که در آن از تحریم انتخابات سخن به میان آمده باشد، یا مردم را به شرکت نکردن در انتخابات تشویق کند، جرم محسوب شده و مجرم تحت پیگرد قانونی قرار خواهند گرفت. "روزنامه ایران"، که غالباً از محمود احمدی‌نژاد حمایت می‌کند، اوایل خرداد به جرم افترا تعطیل شد. تعطیلی این روزنامه ضربه شستی به محمود احمدی‌نژاد بود، تا بداند که روزنامه ایران ابزار مناسبی برای رویارویی و احتمالاً تهدید نظام حاکم پس از رد صلاحیت همپیمان‌اش، لسفندیار رحیم مشائی توسط شورای نگهبان نیست. با وجود همه این محدودیت‌ها، بحث میان نامزدهای تایید شده، هم در روزنامه‌های چاپی و هم در تلویزیون داغ است. روزنامه‌ها

معمولاً مطالب تبلیغاتی نامزدها و نقل قول‌های آن‌ها را چاپ می‌کنند.

مناظره‌های انتخاباتی

در نیمه اول خرداد ماه، صدا و سیما جمهوری اسلامی سه مناظره تلویزیونی میان هر هشت نامزدی تأیید صلاحیت شده تدارک دید. مناظره نخست بر سیاست‌های اقتصادی تمرکز داشت، در دومین مناظره به بحث در خصوص سیاست‌های فرهنگی پرداخته شد، و مناظره سوم به سیاست داخلی و خارجی کشور پرداخت. علاوه بر تلویزیون، هر سه مناظره روی یوتیوب نیز قرار گرفت. هرچند تخمین مستقلی در دست نیست، اما بر اساس اعلام صدا و سیما، چهل و پنج میلیون نفر این مناظره‌ها را تماشا کردند.

آزادی اینترنت

کاربران اینترنت در ایران از اواسط فروردین ماه خبر از کاهش سرعت اینترنت می‌دهند. چند ماه پیش از آن، به مثابه گام دیگری در راستای محدود کردن دسترسی به اینترنت، تمام خدمات VPN در کشور مسدود شد. بسیاری از ایرانیان به منظور گریز از سانسور اینترنت، از تکنولوژی‌های دور زدن استفاده می‌کنند؛ هرچند اگر همانند دوره پس از انتخابات ۸۸، سرعت اینترنت به نزدیک صفر تقلیل داده شود، دیگر این ابزارها نیز کارایی ندارند. گزارش‌های زیادی از بستن جریان اینترنت در دست است، حتی بعضی خبر می‌دهند که سر زدن به ایمیل هم با مشکل روبرو است.

روز انتخابات

به منظور ایجاد فرصت برابر و مناسب به شهروندان برای شرکت در رای‌گیری و این‌که رای‌شان به درستی شمرده شود، باید رویه‌های مشخص و شفاف به طور یکسان در تمام مراکز لخذ رای به اجرا درآید. بسیاری در داخل و خارج از کشور ناراضیاتی خویش از نحوه جمع و اعلام نتایج را ابراز کرده‌اند؛ زیرا این روند پشت درهای بسته انجام شده، و نیز بدلیل پیامد مجادلاتی که بحث بر سر صحت نتایج رسمی انتخابات سال‌های ۸۴ و ۸۸ به دنبال داشته است.

همان‌طور که پیش‌تر اشاره شد، ایران اجازه نظارت مستقل و بی‌طرفانه داخلی یا بین‌المللی بر روند رای‌گیری که موجب اعتبار هر انتخاباتی می‌شود را نمی‌دهد؛ اقلیمی که می‌توانست پاسخی به تردیدهای ابراز شده باشد. از اواسط دهه ۸۰ میلادی، ناظران بی‌طرف و مستقل شهروندی به همراه گزارشگران بین‌المللی، نقش عمده‌ای در تقویت اعتماد عمومی و افزایش شفافیت در روندهای انتخاباتی بازی کرده‌اند. این همکاری‌ها در «اعلامیه جهانی اصول نظارت بی‌طرفانه بر انتخابات توسط سازمان‌های شهروندی» و همچنین «اعلامیه اصول بین‌المللی نظارت بر انتخابات» تدوین شده‌اند. هر دوی این مستندات توسط سازمان ملل متحد منتشر شده که خود بازتاب دهنده اجماع جهانی بر نقش محوری ناظران شهروندی و بین‌المللی در اعتبار دادن به انتخابات است.

برپایی شعبه لخذ رای

انتخابات در بیش از ۶۷,۰۰۰ شعبه لخذ رای، مستقر در ۳۱ استان کشور برگزار می‌شود (این تعداد شامل تهران با سهمی برابر با ۳,۴۰۰ شعبه یا حدوداً ۵ درصد تعداد کل شعب است). به‌علاوه، ۲۸۵ شعبه لخذ رای در ۱۲۰ کشور جهان وجود دارد تا ایرانیان خارج از کشور نیز بتوانند رای خودشان را به صندوق بیاندازند.

در هر شعبه لخذ رای، شش نفر مسئول اداره انتخابات، شامل: رئیس، معاون، سه منشی، و یک نماینده فرماندار می‌باشند. کارکنان بایستی یک ساعت پیش از آغاز رای‌گیری در شعبه حضور بهم رسانند. در این مدت، آنان صندوق‌های رای را باز کرده، از خالی بودن آن‌ها اطمینان حاصل می‌کنند.

بر اساس قانون "حضور نمایندگان نامزدهای انتخابات ریاست جمهوری در مراکز اخذ رای"، رقبای سیاسی مجازند در طول روند انتخابات - از زمان آغاز به کار تا پایان شمارش و اعلام نتایج (تهیه صورتجلسه) - نمایندگانی در شعب اخذ رای داشته باشند.

طبق قانون ۱۳۶۴ نظارت شورای نگهبان بر انتخابات ریاست جمهوری اسلامی ایران، شورای نگهبان ناظرانی را به نمایندگی از خود و به منظور سرکشی بر روند انتخابات به شعب اخذ رای می‌فرستد. درحالی که این ناظران بر مسئولان انتخاباتی تسلط دارند، و با عنایت به ماهیت شورای نگهبان، نمی‌توان به طور منطقی ناظران شورای نگهبان را افراد بی‌طرف و بدون نظر سیاسی دانست. سازمان بازرسی کل کشور، دیگر نهاد دولتی است که اختیار نظارت بر انتخابات را برعهده دارد. این اختیار در سال ۱۳۸۸ از سوی قوه قضائیه به این سازمان اعطا شد. نکته اینجاست که هیچ‌کدام از این نهادها از نظر سیاسی مستقل نیستند و نمی‌توانند نظارت مستقل و بی‌طرفانه‌ای اعمال کنند.

رای‌گیری

رای‌گیری باید ساعت ۸ صبح آغاز و ۸ شب خاتمه یابد. در بدو ورود به شعبه اخذ رای، رای‌دهنده باید شناسنامه خود را برای اثبات حق رای ارائه کند. به منظور جلوگیری از رای دادن دوباره، شناسنامه رای‌دهنده بایستی مهر مخصوص بخورد. علاوه بر این، انگشت رای‌دهنده به جوهر غیر قابل شستشو آغشته می‌شود. هنگام ارائه شناسنامه، انگشت رای‌دهنده نیز باید توسط مسئولان مرکز واریسی شود تا اثر جوهر روی آن نباشد.

پس از بررسی شرایط رای‌دهنده، برگه‌های رای انتخابات ریاست جمهوری و شهر و روستا به رای‌دهنده تحویل می‌شود.

هر برگ رای، تمبرگه‌ای دارد که مشخصات رای‌دهنده در آن قید می‌شود. این تمبرگه‌ها نگه داشته می‌شوند تا بتوان در پایان تعیین کرد که چند برگ رای باید درون صندوق باشد. هیچ شماره سریال یا علامت مشخصه دیگری که بتوان از طریق آن برگ رای مربوطه را ردیابی کرد، نباید روی تمبرگه باشد (در غیر این صورت محرمانه بودن رای زیر سوال می‌رود).

شمارش آراء

به محض بسته شدن درب شعبه اخذ رای، برگه‌ها و تمبرگه‌ها باید در همان شعبه و با حضور نمایندگان نامزدها شمارش شود. در حالتی که تعداد برگه‌های رای بیش از تمبرگه‌ها باشد، تعدادی از برگه‌های رای به صورت تصادفی از صندوق رای خارج شده، دور ریخته می‌شوند. اگر تعداد تمبرگه‌ها بیشتر باشد، هیچ اقدامی صورت نمی‌گیرد. نتایج در فرم رسمی مربوطه ثبت شده، به همراه دیگر اقلام انتخاباتی به مرکز جمع‌آوری فرستاده می‌شود.

در بسیاری از کشورها، نتایج شعب اخذ رای برای بازرسی عمومی ارسال شده، رونوشت نتایج رسمی به نمایندگان نامزدها یا احزاب داده می‌شود. اعلام عمومی و بلادرنگ نتایج بر شفافیت افزوده و اعتماد عمومی به صحت شمارش آراء را تقویت می‌کند. حال اینکه در ایران، نمایندگان نامزدها رونوشتی از شمارش رسمی آراء دریافت نکرده و نتایج به صورت علنی در شعبه‌های اخذ رای اعلام نمی‌شود.

جدول‌بندی نتایج

جدول‌بندی آراء معمولاً ۲۴ ساعت طول می‌کشد. روند جدول‌بندی آراء در ایران غیر شفاف است. هیچ نوع نظارت مستقلی توسط نمایندگان نامزدها، افراد غیر حزبی، شهروندان ناظر یا ناظران بین‌المللی وجود ندارد تا چگونگی تجمیع نتایج بیش از ۶۶,۰۰۰ شعبه اخذ رای را مشاهده و صحت خروجی رقابت‌ها در سطوح مختلف را تعیین کند. نتایج پشت درهای بسته و بدون حضور ناظران مستقل یا نمایندگان نامزدها گردآوری می‌شود. با در نظر گرفتن عدم اعلام علنی نتایج رسمی شمارش

آراء در شعبه‌های اخذ رای در ایران، امکان تولید مستقل نتایجی که توسط مراجع رسمی اعلام می‌شود وجود ندارد.

پس از انتخابات

همان‌طور که انتخابات با رای‌گیری آغاز نمی‌شود، با اعلام نتایج نیز خاتمه نمی‌یابد. برای درک میزان انطباق فرآیند انتخابات با بهترین نمونه‌های بین‌المللی، باید به دوره پس از انتخابات نیز توجه کرد.

احتمال کشیده شدن انتخابات به دور دوم

انتخابات ریاست جمهوری ممکن است به دور دوم کشیده شود؛ اما انتخابات شوراهای شهر و روستا چنین نیست. انتخابات شوراهای شهر و روستا با روش رای اکثریت نسبی برگزار می‌شود. بدین معنی که نامزدی که رای بیشتری بیاورد، برنده انتخابات است. اصل ۱۱۷ قانون اساسی تصریح می‌کند که رئیس جمهور بایستی با کسب «اکثریت مطلق آراء» انتخاب شود. اگر هیچ کدام از نامزدها نتوانند ۵۰ درصد + ۱ رای کسب کنند، انتخابات به دور دوم کشیده شده، دو نفر با بیشترین آراء از مرحله نخست به مرحله دوم راه پیدا می‌کنند. لگر یکی یا هر دو نامزدی راه یافته به دور دوم از انتخابات کنارگیری کنند، آنگاه صدرنشین یا دو صدرنشین باقیمانده به دور دوم خواهند رفت.

برای نخستین بار در سال ۸۴، انتخابات ریاست جمهوری در ایران به دور دوم کشیده شد، زیرا هیچ کدام از شش نامزد موفق به کسب بیش از ۲۵ درصد آراء نشدند. مناسفانه، قانون اساسی صراحتاً تصریح می‌کند که دور دوم بایستی در نخستین جمعه پس از انتخابات ریاست جمهوری برگزار شود. بدین ترتیب، مجالی برای رسیدگی به کاستی‌ها و چالش‌های احتمالی دور نخست باقی نمی‌ماند.

اعتراض و رسیدگی به آن

نامزدها همچون دیگر شهروندان، ۷۲ ساعت وقت دارند تا شکایت خود را به دبیر شورای نگهبان یا نمایندگان شورای نگهبان در هر منطقه اعلام کنند. هیات انتخابات با نماینده شورای نگهبان جلساتی تشکیل می‌دهد تا به شکایات رسیدگی کند. گزارش جلسات به وزارت کشور ارسال می‌گردد. مطابق قانون، لگر شکایت از شواهد کافی برخوردار نباشد، شخص شکی را می‌توان به جرم افترا مورد پیگرد قانونی قرار داد. ضمناً هیچ ضرب‌العجل قانونی برای اعلام رای در خصوص شکایت مطرح شده وجود ندارد. در صورت اثبات تقلب در یک یا چند حوزه انتخاباتی، هیات نظارت بر انتخابات می‌تواند دستور به شمارش مجدد آراء، ابطال نتایج در مناطق خاص یا برگزاری مجدد انتخابات دهد.

امنیت اقلام و ابزار انتخاباتی

پس از انتخابات ریاست جمهوری سال ۸۸، پرسش‌ها درباره صحت نتایج رسمی، شورای نگهبان را بر آن داشت تا پیشنهاد بازشماری آراء صندوق‌های مورد مناقشه را بدهد. با این حال نامزدهای مخالف از این امر خشنود نشدند. در واقع به مدت دو هفته، صندوق‌های رای تحت کنترل دولت و بدون هیچ نظارت و امنیت مستقلی نگهداری شده بودند. بنابراین حتی لگر قول جبران خسارت در تئوری و حرف داده می‌شد، این امر در عمل امکان‌پذیر نبود.

اعلام نتایج

زمانی که برنده انتخابات معلوم شد و شورای نگهبان روند انتخابات را تایید کرد، وزیر کشور می‌بایست برنده را از طریق رسانه ملی معرفی کند. سپس رئیس جمهور تازه، در حضور ولی فقیه سوگند یاد می‌کند.

مؤسسه ملی مموکر لیک

موسسه ملی دموکراتیک (National Democratic Institute) سازمانی بی‌طرف و غیر انتفاعی است که از طریق مشارکت شهروندی، ترویج آزادی و مسئولیت‌پذیری حکومت‌ها، برای تقویت و حمایت از موسسات دموکراتیک در سراسر جهان فعالیت می‌کند.

از زمان مأموریت نظارتی NDI در فیلیپین در سال ۱۹۸۶ تا به امروز، این موسسه به یکی از برجسته‌ترین سازمان‌های غیردولتی در زمینه نظارت بین‌المللی بر انتخابات بدل گشته است. NDI تا کنون بیش از ۲۰۰ مأموریت بین‌المللی نظارت بر انتخابات را در خاورمیانه و شمال آفریقا به انجام رسانده است، از جمله در: الجزایر، مصر، اردن، لبنان، مراکش، تونس و یمن.

این موسسه تمرکز خود را بر ارائه دقیق و بی‌طرفانه تحلیل از مأموریت‌های نظارتی‌اش قرار داده. هدف از این کار، آگاسازی جامعه بین‌المللی و نقش‌آفرینان داخلی در مورد نقاط ضعف و قوت فرآیندهای سیاسی و انتخاباتی است تا از این طریق هر جا که لازم باشد، توصیه‌هایی برای تقویت روندهای دموکراتیک و چارچوب‌های انتخاباتی ارائه گردد.

این بیانیه با حمایت مدرسه مانک برای امور جهانی در دانشگاه تورنتو، و از طریق برنامه گفتگوی جهانی برای آینده ایران (GDFI) تهیه شده. NDI به تنهایی مسئول محتوای این بیانیه است. برای اطلاعات بیشتر در مورد بیانیه، با لزی کمپل، عضو ارشد و مدیر برنامه‌های خاورمیانه و شمال آفریقا به شماره تلفن: ۵۶۹۵-۷۲۸ (۲۰۲) +۱ تماس حاصل فرمایید. برای کسب اطلاعات بیشتر درباره GDFI و مدرسه مانک، با شان ویلیت، رئیس ارتباطات به شماره تلفن: ۸۹۰۴-۹۴۶ (۴۱۶) +۱ تماس حاصل فرمایید.